

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Миколаївський національний аграрний університет

Кафедра методики професійного навчання

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ:

**методичні рекомендації вивчення дисципліни
та виконання самостійних і практичних робіт для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка
сільськогосподарської продукції та харчові технології)»
спеціальності 015 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка
сільськогосподарської продукції та харчові технології)»
денної форми здобуття вищої освіти**

Миколаїв

2025

УДК 159.9

П86

Друкується за рішенням науково-методичної комісії інженерно-енергетичного факультету Миколаївського національного аграрного університету від 23.03.2025 р., протокол № 7.

Укладачі:

К. М. Горбунова – канд.пед. наук, доцент кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет;

Л. Гула – старший викладач кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензент:

А.Б. Веліховська - канд.пед. наук, доцент кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет

ЗМІСТ

	Стор.
ПЕРЕДМОВА	4
1. Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін	7
2. Структура і обсяг курсу	8
3. Загальний розподіл годин і кредитів	8
4. Методичні рекомендації до виконання практичних та самостійних робіт	10
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	29

ПЕРЕДМОВА

Проблема особистості – одна з найважливіших проблем, яка хвилювала людей як у глибоку давнину, так і в наш час. Людина, будучи частиною природи, вершиною розвитку органічного світу, водночас виступає в унікальній і неповторній формі як суб'єкт діяльності і спілкування, вона – будівничий і перетворювач соціального і предметного світу, творець духовних і матеріальних цінностей.

Особливої актуальності проблема особистості набула сьогодні, в умовах небаченого динамізму соціальних процесів, науково-технічної революції, цифровізації суспільства під час пандемії, війни, зростання ролі суб'єктивного фактора в прогресі суспільного розвитку. Отож, перед ученими і практиками, викладачами і педагогами з усією гостротою постало питання про сутність людської особистості, шляхи її всебічного і гармонійного розвитку, про особливості, можливості і наслідки її матеріальної та духовної діяльності, вплив на природу і суспільство, про свободу і відповідальність людини в нових історичних та економічних умовах. Врахування психології особистості дасть змогу докорінно змінити наше українське суспільство, мобілізувати його потенціал на розбудову громадянського суспільства. Необхідно створити умови для вдосконалення особистості, особливо її свідомості і самосвідомості, змінити світовідчуття, світосприймання і світорозуміння. Цьому сприяє запровадження до навчальних планів підготовки фахівців курсу «Психологія особистості».

Запропоновані методичні рекомендації спрямовані на формування у студентів необхідної теоретичної бази для розуміння психологічної структури особистості за різних наукових концепцій і теорій, індивідуальні та соціальнопсихологічні закономірності проявів особистості у поведінці й діяльності. Психологічні чинники, які зумовлюють ці особливості прояву: кризи, травми, втрати та ін. Методичні рекомендації мають на меті розширення професійної ерудиції, світосприймання, вироблення наукового світогляду, оволодіння глибокими знаннями про закономірності і механізми виникнення, функціонування і

прояву соціально-психологічної реальності, що складається в процесі особистісних взаємодій. Враховуючи орієнтацію освітньо-професійної програми «Соціальна робота» на підготовку конкурентоспроможних фахівців у галузі соціальної роботи, здатних застосовувати знання, уміння й особисті якості відповідно до завдань професійної діяльності в умовах полікультурного середовища. Саме засвоєння матеріалу вибіркової навчальної дисципліни «Психології особистості» дозволить краще розуміти свої особисті компетентності здатності розв'язувати складні завдання і вирішувати проблеми в галузі соціальної роботи, що передбачає застосування певних теорій, методів, моделей соціальної роботи, проведення досліджень, здійснення інноваційної діяльності тощо.

Метою вивчення дисципліни є формування у майбутніх фахівців систематизованих уявлень, теоретичних знань та практичних умінь, які дозволять їм адекватно і ефективно використовувати одержані психологічні знання в своїй професійній діяльності та повсякденному житті. Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія особистості» є засвоєння студентами, головних понять та основних принципів зарубіжних та вітчизняних теорій особистості, навчити вмінню розв'язувати психологічні ситуаційні задачі, будувати схеми, розуміти сутність проблеми функціонування психіки та порушення процесів соціальної адаптації.

Завданнями вивчення дисципліни є: формування знань студентів про психологію особистості як науку; підготовка майбутніх фахівців до застосування практичних навиків психологічного аналізу у власній життєдіяльності та для їх професійного становлення.

В результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати**: теоретико-методологічні засади та принципи, завдання, проблеми та методи психології особистості; категоріально- понятійний апарат психологічної науки у проблемному полі психології особистості, її специфіку та закономірності функціонування у сфері суспільних відносин та поведінки; засади основних наукових підходів психології особистості (психоаналіз, біхевіоризм, когнітивна психологія, гештальтпсихологія, гуманістична психологія тощо); психологічну

структуру особистості за різних наукових концепцій і теорій, індивідуальні та соціально-психологічні закономірності проявів особистості у поведінці й діяльності; психологічні чинники, які зумовлюють особливості поведінки та діяльності особистості.

У результаті засвоєння дисципліни студенти оволодівають уміннями та навичками: інтегрувати набуті знання з метою кращого розуміння особистості; застосовувати набуті знання для пояснення і прогнозування особистісного розвитку, поведінки особистості; професійно-психологічної спостережливості, складання психологічного портрету; психологічної діагностики й аналізу проявів особистості у поведінці й діяльності; діагностувати психологічні якості й особливості особистості.

Об'єкт вивчення дисципліни – психологічні знання особистості на сучасному етапі розвитку суспільства.

Предмет – психологічні знання особистості у власній життєдіяльності та у процесі становлення майбутніх фахівців.

Мета самостійної роботи студентів — сприяння засвоєнню в повному обсязі навчальної програми дисципліни "Психологія особистості" та формування самостійності як важливої освітньої та професійної якості, сутність якої полягає у систематизації, плануванні та контролі власної діяльності.

Завдання самостійної роботи студентів - засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмету "Психологія особистості".

Зміст самостійної роботи студента з дисципліни "Психологія особистості" визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни "Психологія особистості" підручниками, навчальними та методичними посібниками,

методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектом лекцій, періодичними виданнями тощо.

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни "Психологія особистості" організовується з дотриманням низки вимог:

- надання детальних методичних рекомендацій щодо виконання роботи;
- забезпечення можливості творчого підходу у виконанні роботи, не обмежуючи освітній процес виконанням стандартних завдань;
- підтримка у процесі виконання самостійної роботи постійного взаємозв'язку між викладачем та студентами.

Студенти, які розпочинають вивчати дисципліну "Психологія особистості", мають інформуватися викладачем щодо організації самостійної роботи, її форм та видів, термінів виконання, форм контролю та звітності, кількості балів за виконання завдань.

Перелік завдань для самостійної роботи, форми її організації та звітності, термін виконання та кількість отриманих балів за виконанні завдання, визначаються викладачем кафедри при розробці робочої навчальної програми дисципліни (розділу "Самостійна робота студентів").

Організація і контроль процесу та змісту самостійної роботи і її результатів здійснюються викладачами кафедри.

Оцінки (бали), одержані студентами за виконання різних видів самостійної роботи, фіксуються викладачами і доводяться до відома.

1. Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін

Дисципліна «Психологія особистості» ґрунтується на таких дисциплінах як психологія, філософія, політологія, ділова українська мова.

Вивчення дисципліни «Психологія особистості» пов'язано із вивченням таких дисциплін як «Психологія і педагогіка», «Етика», «Психологія управління», «Психологія трудових відносин у колективі», «Психологія праці», «Філософія», «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі».

2. Структура і обсяг курсу

Згідно з навчальним планом студенти вивчають дисципліну на 4 курсі у VIII семестрі.

Розподіл годин

Лекції - 18 год.

Практичні - 36 год.

Самостійні - 66 год.

Всього 120 год.

Залік у VIII семестрі

3. Загальний розподіл годин і кредитів

№ п/п	Найменування розподілу	К-ть годин/кредитів		
		Лекції	ЛЗ (ПЗ)	Всього
1	Модуль I	2 (0.1)	4(0.1)	8 (0.2)
2	Модуль II	9 (0.3)	18 (0.6)	32 (1.1)
3	Модуль III	7 (0.2)	14 (0.5)	26(0.9)

Склад, обсяг і терміни змістових модулів

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	всього	у тому числі				
		лк	пз	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1. Основні підходи до вивчення особистості						
Теоретичні основи психології особистості	4	1	1			2
Базові категорії психології особистості: індивід, особистість, індивідуальність	4	1	1			2

Основні етапи історії досліджень особистості	6		2			4
Разом за модулем 1	14	2	4			8
Модуль 2. Теорії особистості на сучасному етапі розвитку						
Психологія несвідомого	6	1	2			3
Індивідуальна психологія А.Адлера	5	1	1			3
Аналітична психологія А.К. Юнга	5	1	1			3
Его-психологія(теорії Е.Еріксона, К. Хорні, Е. Фрома)	6	1	2			3
Соціокультурна теорія особистості	6	1	2			3
Гуманістична теорія особистості	7	1	2			4
Соціально-когнітивна теорія особистості	6	1	2			3
Феноменалогічна теорія особистості	6	1	2			3
Особистість в екзистенційній психології	5		2			3
Порівняльний аналіз теорій особистості	7	1	2			4
Разом за модулем 2	59	9	18			32
Модуль 3. Криза в сучасному вимірі життєвого шляху особистості						
Вплив кризового стану суспільства на особистість. Цивілізація і час: сценарії розвитку суспільства	7	1	2			4
Криза соціуму і доля людини	7	1	2			4
Фактори та	7	1	2			4

форми психологічної травматизації особистості						
Втрата як чинник психологічної кризи Криза вмирання. Смерть. Етапи усвідомлення смерті. Втрата	10	2	4			4
Вікові кризи особистості. Природа життєвої кризи	9	1	2			6
Криза ідентичності особистості. Провідні підходи до вивчення феномену ідентичності	7	1	2			4
Разом за модулем 3	47	7	14			26
Всього годин	120	18	36			66

4.Методичні рекомендації до виконання практичних та самостійних робіт

Модуль 1. Основні підходи до вивчення особистості

ТЕМА 1.1. Теоретичні основи психології особистості

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Поясніть функції будь-якої теорії особистості?
2. В чому полягає складність визначення «особистості»? Що істотно впливає на розвиток особистості?
3. Рішення яких завдань ставлять перед собою теорії особистості?
4. Опишіть декілька способів виміру особистості.

Завдання для індивідуальної роботи:

1. Напишіть, які знання із психології особистості можуть бути потрібні у вашій майбутній професії.

2. Опрацюйте вказані методики («Закономірності числового ряду», «Субтест шкали Р. Амтхауера») і проаналізуйте отримані вами результати.

ТЕМА 1.2. Базові категорії психології особистості: індивід, особистість, індивідуальність

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Встановіть співвідношення між поняттями «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість».
2. Які Вам відомі підходи щодо ролі біологічного і соціального у формуванні особистості? Якого підходу дотримуєтеся Ви?
3. Хто досліджував питання структури особистості? Який підхід, на вашу думку, є найбільш прийнятним?
4. Що таке «Я-концепція» особистості та яким чином вона формується?
5. Чим відрізняються стадії (чи етапи) розвитку особистості, визначені у вітчизняній та зарубіжній науці?
6. В чому сутність соціалізації особистості? Яке місце відводиться навчанню, вихованню і самотворенню в процесі становлення особистості?
7. Які можна виокремити періоди становлення психології особистості як науки?
8. Чому існує така різноманітність підходів до класифікації теорій особистості? Охарактеризуйте одну з теорій особистості.

Творчі завдання та проблемні ситуації для самостійної роботи:

Завдання 1. Спробуйте пригадати на кожну букву алфавіту поняття, які стосуються питань особистості як суб'єкта і об'єкта навчання, виховання і самотворення.

Завдання 2. Розв'яжіть наведені нижче тестові завдання:

А. Людину як індивіда характеризують... а) ріст; б) колір очей і волосся; в) тип вищої нервової діяльності; г) приналежність до раси; д) всі відповіді правильні; е) всі відповіді неправильні.

Б. Властивості людини, обумовлені біологічними чинниками, – це...

а) задатки; б) лідерство; в) моральність; г) гуманність; д) всі відповіді правильні; е) всі відповіді неправильні.

В. Особистісні властивості, обумовлені соціально, – це... а) інстинкти; б) ціннісні відносини; в) музичний слух; г) гострота зору; д) рефлекс; е) всі відповіді правильні; ж) всі відповіді неправильні.

Завдання 3. *Нижче перераховані особливості поведінки людини, які характеризують її як індивіда або як особистість. Розподіліть на дві групи особливості, які відображають поведінку індивіда (група А), та особливості, які відображають поведінку особистості (група Б). Обґрунтуйте свій вибір.*

Старанність, низька адаптація до темноти, товариськість, добра координація обох рук, повільна швидкість пізнання, велика емоційна збудливість, працьовитість, акуратність, мала моторна ригідність, висока сенсорна чутливість.

Модуль 2. Теорії особистості на сучасному етапі розвитку

ТЕМА 2.1. Психологія несвідомого

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Свідоме у психіці людини.
2. Несвідоме у психіці людини.
3. Підсвідоме у психіці людини.
4. Розлади свідомості.

Рекомендована література:

1. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 172 с.
2. Максименко С.Д. Загальна психологія. Центр навчальної літератури. 2019. 272 с.
3. Партико Т.Б. Психологія : підручник. Київ: Ін Юре, 2014. 665 с.
4. Поліщук С.А. Психологічні практики в системі підготовки практичних психологів : навч.-метод. Посібник. Суми: Унів. кн., 2020. 135 с.
5. Савчин М. В. Загальна психологія : навч. посібник. К.: Академвидав, 2017. 465 с.

ТЕМА 2.2. Індивідуальна психологія А.Адлера

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Основні ідеї та принципи індивідуальної психології.
2. Почуття неповноцінності та компенсація. Егоцентризм та соціальний інтерес. Стили батьківського виховання. Стили життя.
3. Порядок народження та його вплив на життя людини.
4. Причина неврозу та спосіб його терапії

Література:

1. Андрушко Я. С. Психокорекція: навч.-метод. посібник / Я. С. Андрушко. – Львів: ЛьвДУВС, 2017. – 212 с.
2. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навчальний посібник. – Суми : Університетська книга, 2020. – 304 с.

ТЕМА 2.3. Аналітична психологія А.К. Юнга

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Біографічний екскурс.
2. Структура особистості.
3. Поняття архетипу. Основні архетипи.
4. Атитюди: інтроверсія і екстраверсія.
5. Стислі характеристики психологічних типів

Питання для самостійного вивчення:

1. Назвіть прізвище вченого, який виявив, що людина одночасно проходить як стадії психосоціального розвитку так і стадії розвитку его, та довів, що розвиток особистості продовжується все життя і кожна стадія розвитку може мати як позитивний, так і негативний результат: а) Е. Еріксон; б) К. Юнг; в) А. Адлер; г) К. Хорні.
2. Праці «Психологічні типи», «Архетипи і колективне несвідоме» написані: а) З. Фрейдом; б) К.Юнгом; в) А. Адлером; г) К. Хорні.
3. Базова і найдавніша структура психічного життя особистості у якій зосереджені інстинктивні, примітивні, спадкові аспекти особистості, яка є скарбницею примітивних інстинктивних прагнень, емоцій, спогадів, забутих дитячих образ, травм, ворожих ставлень до своїх батьків, невілених сексуальних бажань у психоаналізі носить назву: а) Ід; б) Архетип; в) Его; г) Суперего.

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Поняття екстраверсії та інтроверсії у аналітичній психології К.Юнга.
2. Поняття психологічних типів, психологічна типологія К.Юнга.
3. Архетипи та їх прояви у повсякденному житті людини.

Завдання на СРС:

1. Схема формування комплексу.
2. Опрацювати персоніфіковані архетипи психіки: Его, Персона, Тінь, Аніма, Анімус, Самість (довільно вибраний здобувачем освіти).

ТЕМА 2.4. Его-психологія(теорії Е.Еріксона, К. Хорні, Е. Фрома)

Питання та завдання для самоконтролю:

- поясните епігенетичний принцип Еріксона;
- які особливості має кожна стадія людського розвитку?
- перерахуйте і поясните різні результати кризи ідентичності;
- як вісім стадій допомагають зрозуміти людей, які старше за вас, поясните на прикладах;
- якщо досягнення его-ідентичності – боротьба упродовж усього життя, то з якими проблемами ідентичності може стикатися людина в старості?

ТЕМА 2.5. Соціокультурна теорія особистості

Питання та завдання для самоконтролю:

- опишіть емоційні конфлікти раннього дитинства;
- як вирішує людина міжособистісний конфлікт?
- наведіть приклад кожної особової орієнтації;
- поясните різницю між здоровим і невротичним використанням міжособистісних орієнтацій;
- перерахуйте і поясните способи пристосування до базальної тривоги.

ТЕМА 2.6. Гуманістична теорія особистості

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Перерахуйте основні дихотомії, як вони визначають життя людини?

2. Як психічне здоров'я пов'язане з екзистенціальними потребами?
3. Від чого залежить формування типу характеру?
4. Яким чином людина позбавляється від почуття тривоги і самотності?

Практичні завдання та проблемні ситуації:

Завдання 1. Опишіть особистісні риси самоактуалізованих людей та поясніть щодо кожної риси, які індивідуальні відмінності існують між само-актуалізованими людьми.

Завдання 2. Як Ви розумієте твердження Віктора Франкла: «Насправді людині потрібний не стан рівноваги, а радше боротьба за якусь мету, гідну її». Поясніть, чому в сучасному суспільстві нудьга стає більшою проблемою ніж нужденність.

Завдання 3. Карл Роджерс стверджував, що основний бар'єр, який заважає людям спілкуватись, - це природна тенденція обговорювати, оцінювати, схвалювати чи засуджувати поведінку чи твердження інших. Тому одним із принципів клієнтцентованої терапії є беззаперечне сприйняття клієнта та його проблем. Психологу рекомендується орієнтуватись на норми клієнта, а не на загальноприйняті норми поведінки у тій чи іншій ситуації. Як Ви думаєте, чи можна практику беззаперечного сприйняття іншої людини перенести в ситуацію повсякденного спілкування людей?

Теми доповідей і рефератів (презентацій):

1. Трансперсональний напрямок у теорії особистості.
2. Сутність Нової парадигми Томаса Куна.
3. Інтегральний підхід у теорії Кена Уілбера.
4. Основні положення щодо прсироди людини у роботах Станіслава Грофа.

ТЕМА 2.7. Соціально-когнітивна теорія особистості

Питання та завдання для самоконтролю:

- поясніть основні принципи теорії;
- охарактеризуйте модель-тріаду взаємного детермінізму;
- охарактеризуйте основні процеси навчання;
- надайте приклади самоефективності.

ТЕМА 2.8. Феноменалогічна теорія особистості

Питання та завдання для самоконтролю:

- поясніть процес актуалізації та само актуалізації.
- як здійснюється організмичний процес оцінювання?
- охарактеризуйте основні умови для формування здорової особистості;
- які є перешкоди у розвитку людини?
- наведіть приклади людей з рисами самоактуалізованої людини.

МОДУЛЬ 3. Криза в сучасному вимірі життєвого шляху особистості

ТЕМА 3.1. Вплив кризового стану суспільства на особистість. Цивілізація і час: сценарії розвитку суспільства

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Вплив кризового стану суспільства на особистість
2. Втрата як чинник психологічної кризи
3. Вікові кризи особистості
4. Криза ідентичності особистості
5. Самотність як прояв кризового стану особистості
6. . Особливості кризового консультування та надання психологічної допомоги

Теми рефератів:

1. Вплив кризового стану суспільства на самопочуття громадян.
2. Соціально-психологічна безпека як необхідна умова морально-психологічного здоров'я людини.
3. Формування життєвої стратегії особистості у період кризи.

ТЕМА 3.2. Криза соціуму і доля людини

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Соціум як соціальний інститут людини.
2. Історичні форми кризових станів.
3. Соціальне походження криз. Соціальна криза.

4. Інтегральна криза. Криза світогляду.
5. Духовна криза. Життєві кризи і сутність життя.
6. Кризовий період соціального життя. Соціетальні підвалини кризового стану.
7. Механізми формування соціальної та кризової поведінки особистості.
8. Внутрішньо особистісний конфлікт та життєві кризи.
9. Соціально-психологічна безпека людини у період кризи. Стадії адаптації до кризи.

ТЕМА 3.3. Фактори та форми психологічної травматизації особистості

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Повсякденна психологічна травматизація особистості. Вплив стресу на життя особистості та його наслідки.
2. Види та механізми стресу. Стадії стресу.
- 3.«Біографічний стрес». Індивідуальні реакції на стрес фактори.
- 4.Психологічне розуміння понять «ситуація», «картина світу», «криза». Ставлення особистості до кризової ситуації.
- 5.Техніки життя та можливості індивідуального контролю у кризових ситуаціях.
- 6.Форми та способи опанування кризи.

Індивідуальне завдання:

- 1.Типи опанування за Р. Лазарусом (проблемно-сфокусоване, емоційно сфокусоване, уникання).
- 2.Надання психологічної допомоги та самодопомоги у кризових станах.

ТЕМА 3. 4. Втрата як чинник психологічної кризи Криза вмирання. Смерть.

Етапи усвідомлення смерті. Втрата.

Питання та завдання для самоконтролю:

- 1.Реакції втрати. Основні реакції людини на втрату близьких. Вікові та гендерні особливості переживання втрати. Психологія горя (Е. Ліндемманн).
2. Сімейні кризи. Криза вступу у шлюб.

3. Криза, пов'язана із народженням дитини у сім'ї. Криза, пов'язана із вступом дитини у навчальний заклад.
4. Криза середини життя у батьків та підліткова криза у дітей. Криза значущих стосунків.
5. Вихід на пенсію – зміна соціального статусу людини (пенсійна криза).
6. Розлучення. Реакції на розлучення. Гендерні особливості прийняття розлучення.
7. Криза здоров'я. Втрата здоров'я та вплив хвороби на особистість. Внутрішня картина хвороби, її рівні.
8. Типи людей за відношенням до хвороби. Вікові та індивідуальні переживання хвороби.
9. Професійна криза. Психологічні особливості безробітних. Типи поведінки безробітних.
10. Соціально психологічні фактори готовності до професійної переорієнтації.
11. Способи пошуку роботи. Життєва криза та можливості її опанування

ТЕМА 3. 5. Вікові кризи особистості. Природа життєвої кризи

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Класифікація життєвих криз (Дж. Каплан, Е. Ліндемманн, Р. Ахмеров, Е. Еріксон, та ін.). Криза новонародженої дитини. Криза дитячого віку. Криза 1 року життя.
 2. Криза 3-х років життя. Криза 7 років життя.
 3. Підліткова криза. Криза юнацького віку.
 4. Кризи студентського віку (криза адаптації до умов навчання, криза «середини» навчання, криза випускника, криза відрахування).
 5. Кризи ранньої дорослості.
 6. Кризи віку дорослості (безперспективності, здоров'я, значущих стосунків, життєвих помилок, нереалізованості, особистісної автономії, самореалізації, спустошеності).
 7. Криза середини життя.
 8. Криза похилого віку.

9. Ознаки і типологія криз. Фази розвитку кризи. Стадії кризи.
10. Критерії кризи. Типи ставлення особистості до кризи. Форми переживання особистістю життєвих криз.
11. Гендерні відмінності кризи (моделі поведінки жінок та чоловіків). Стратегії розв'язання життєвої кризи.

ТЕМА 3. 6. Криза ідентичності особистості. Провідні підходи до вивчення феномену ідентичності.

Питання та завдання для самоконтролю:

1. Сутність, структура і класифікація ідентичності особистості.
2. Статуси ідентичності (Дж. Марсія). Поняття «іманентної ідентичності».
3. Усвідомлена і неусвідомлена ідентичність. «І» та «Ми», як провідні аспекти ідентичності в рамках теорії Дж. Міда.
4. Види ідентичності (за Е. Гофманом). Критерії оцінки ідентичності.
5. Причини виникнення кризи ідентичності.
6. Криза ідентичності як результат стагнації в розвитку особистості.
7. Роль кризи особистісної ідентичності в розвитку людини. Вплив «кризи ідентичності» на особистісне та професійне самовизначення. Поняття конструктивної та деструктивної кризи ідентичності.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні основи психології особистості	2
2	Базові категорії психології особистості: індивід, особистість, індивідуальність	2
3	Основні етапи історії досліджень особистості	4
4	Психологія несвідомого	3
5	Індивідуальна психологія А.Адлера	3
6	Аналітична психологія А.К. Юнга	3
7	Его-психологія(теорії Е.Еріксона, К. Хорні, Е. Фрома)	3

8	Соціокультурна теорія особистості	3
9	Гуманістична теорія особистості	4
10	Соціально-когнітивна теорія особистості	3
11	Феноменологічна теорія особистості	3
12	Особистість в екзистенційній психології	3
13	Порівняльний аналіз теорій особистості	4
14	Вплив кризового стану суспільства на особистість. Цивілізація і час: сценарії розвитку суспільства	4
15	Криза соціуму і доля людини	4
16	Фактори та форми психологічної травматизації особистості	4
17	Втрата як чинник психологічної кризи Криза вмирання. Смерть. Етапи усвідомлення смерті. Втрата	4
18	Вікові кризи особистості. Природа життєвої кризи	6
19	Криза ідентичності особистості. Провідні підходи до вивчення феномену ідентичності	4
	Разом	66

***Питання для проміжного та підсумкового контролю знань здобувачів
вищої освіти***

1. Поясніть функції будь-якої теорії особистості?
2. В чому полягає складність визначення «особистості»? Що істотно впливає на розвиток особистості?
3. Рішення яких завдань ставлять перед собою теорії особистості?
4. Опишіть декілька способів виміру особистості.
5. Встановіть співвідношення між поняттями «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість».
6. Які Вам відомі підходи щодо ролі біологічного і соціального у формуванні особистості? Якого підходу дотримуєтеся Ви?

7. Хто досліджував питання структури особистості? Який підхід, на вашу думку, є найбільш прийнятним?
8. Що таке «Я-концепція» особистості та яким чином вона формується?
9. Чим відрізняються стадії (чи етапи) розвитку особистості, визначені у вітчизняній та зарубіжній науці?
10. В чому сутність соціалізації особистості? Яке місце відводиться навчанню, вихованню і самотворенню в процесі становлення особистості?
11. Які можна виокремити періоди становлення психології особистості як науки?
12. Чому існує така різноманітність підходів до класифікації теорій особистості? Охарактеризуйте одну з теорій особистості.
13. Свідоме у психіці людини.
14. Несвідоме у психіці людини.
15. Підсвідоме у психіці людини.
16. Розлади свідомості.
17. Основні ідеї та принципи індивідуальної психології.
18. Почуття неповноцінності та компенсація. Егоцентризм та соціальний інтерес. Стилі батьківського виховання. Стилі життя.
19. Порядок народження та його вплив на життя людини.
20. Причина неврозу та спосіб його терапії
21. Аналітична психологія А.К. Юнга.
22. Пояснити епігенетичний принцип Еріксона
23. Соціокультурна теорія особистості. Основні принципи теорії
24. Гуманістична теорія особистості. Основні принципи теорії
25. Соціально-когнітивна теорія особистості. Основні принципи теорії.
26. Вплив кризового стану суспільства на особистість
27. Втрата як чинник психологічної кризи
28. Вікові кризи особистості
29. Криза ідентичності особистості
30. Самотність як прояв кризового стану особистості
31. Особливості кризового консультування та надання психологічної допомоги
32. Соціум як соціальний інститут людини.
33. Історичні форми кризових станів.

34. Соціальне походження криз. Соціальна криза.
35. Інтегральна криза. Криза світогляду.
36. Духовна криза. Життєві кризи і сутність життя.
37. Кризовий період соціального життя. Соціетальні підвалини кризового стану.
38. Механізми формування соціальної та кризової поведінки особистості.
39. Внутрішньо особистісний конфлікт та життєві кризи.
40. Соціально-психологічна безпека людини у період кризи. Стадії адаптації до кризи.
41. Повсякденна психологічна травматизація особистості. Вплив стресу на життя особистості та його наслідки.
42. Види та механізми стресу. Стадії стресу.
43. «Біографічний стрес». Індивідуальні реакції на стрес фактори.
44. Психологічне розуміння понять «ситуація», «картина світу», «криза». Ставлення особистості до кризової ситуації.
45. Техніки життя та можливості індивідуального контролю у кризових ситуаціях.
46. Форми та способи опанування кризи.
47. Сімейні кризи. Криза вступу у шлюб.
48. Криза, пов'язана із народженням дитини у сім'ї. Криза, пов'язана із вступом дитини у навчальний заклад.
49. Криза середини життя у батьків та підліткова криза у дітей. Криза значущих стосунків.
50. Вихід на пенсію – зміна соціального статусу людини (пенсійна криза).
51. Розлучення. Реакції на розлучення. Гендерні особливості прийняття розлучення.
52. Криза здоров'я. Втрата здоров'я та вплив хвороби на особистість. Внутрішня картина хвороби, її рівні.
53. Типи людей за відношенням до хвороби. Вікові та індивідуальні переживання хвороби.
54. Професійна криза. Психологічні особливості безробітних. Типи поведінки безробітних.
55. Соціально психологічні фактори готовності до професійної переорієнтації.

- 56.Способи пошуку роботи. Життєва криза та можливості її опанування
57. Сутність, структура і класифікація ідентичності особистості.
- 58.Статуси ідентичності (Дж. Марсія). Поняття «іманентної ідентичності».
- 59.Усвідомлена і неусвідомлена ідентичність. «І» та «Ми», як провідні аспекти ідентичності в рамках теорії Дж. Міда.
- 60.Види ідентичності (за Е. Гофманом). Критерії оцінки ідентичності.
- 61.Причини виникнення кризи ідентичності.
- 62.Криза ідентичності як результат стагнації в розвитку особистості.
- 63.Роль кризи особистісної ідентичності в розвитку людини. Вплив «кризи ідентичності» на особистісне та професійне самовизначення. Поняття конструктивної та деструктивної кризи ідентичності.

Теми для рефератів та доповідей:

1. Людина в системі соціально-гуманітарного знання.
2. Людина, особистість, індивід, індивідуальність в контексті загального, особливого і одиничного.
3. Специфіка вивчення людини в філософії, семіотики, психології, соціології.
4. Підходи до вивчення людини з боку антропології, психології, соціології, семіотики.
5. Марксистська концепція особистості.
6. Особливість поглядів К. Маркса на особистість
7. Символічний людина і символічна особистість як витoki формування соціальної істоти і соціальної особистості.
8. Розвиток поглядів на особистість в радянській філософській та соціологічній літературі. Соціально-психологічний підхід до досліджень особистості.
9. Соціологічний підхід до досліджень особистості.
- 10.Соціальне сприйняття, пізнання, поведінку і прощення. Особистість як соціологічна проблема.

11. Соціальні функції категорії особистість і теорії її формування.
12. Особистість у сучасному світі: проблеми та перспективи
13. Особистість і сім'я.
14. Особистість і трудовий колектив.
15. Самореалізація особистості.
16. Особистість та стать.
17. Чоловік та жінка як особистості.
18. Ідентифікація особистості у групі.
19. Зв'язок між соціалізацією особистості та природою..
20. Праця як спосіб буття людини.
21. «Сродна праця» в житті особистості.
22. Базові потреби особистості.
23. Квazіпотреби. особистості.
24. Цінності особистості і суспільства.
25. Основні елементи діяльності особистості: дія – поведінка - вчинок.
26. Характеристика домінуючих відносин особистості.
27. Топологія соціального простору і характер відносин.
28. Особистість в системі економічних зв'язків.
29. Особистість в системі політичних зв'язків.
30. Особистість в системі освіти.
31. Особистість в системі релігійних зв'язків.
32. Конфлікти та їх подолання.
33. Застосування методики соціальних мереж при вивченні відносин особистості.
34. Застосування соціометричного методу при вивченні відносин особистості.
35. Визначення референтних груп.
36. Проблема відчуження особистості.
37. Самотність в житті особистості.
38. Самотність та усамітнення.
39. Сутність свідомості.

- 40.Образ “Я” людини.
41. Ідеальне і реальне “Я”.
- 42.Самооцінка особистості.
- 43.Соціальний рівень самосвідомості.
- 44.Роль самопізнання, самооцінки, практичного ставлення до себе у формуванні особистості.
- 45.Саморефлексія: самоспостереження, самоаналіз та самовідображення в структурі об’єктивації власного “Я”.
- 46.Свідоме та підсвідоме в структурі внутрішнього “Я”.
- 47.Вимір Я-концепції особистості.
- 48.Значення креативного мислення в світі особистості.
- 49.Інтуїція як вид творчого мислення.
- 50.Етапи пізнавального розвитку особистості.
- 51.Моделі інтелекту.
- 52.Стилі мислення.
- 53.Функції мови.
- 54.Види мовлення.
- 55.Концепції спілкування і комунікації.
- 56.Культурні стандарти спілкування.
- 57.Соціальні ситуації спілкування. “Бар’єри” комунікації.
- 58.Соціологічні і психологічні методи дослідження спілкування.
- 59.Життєвий шлях особистості.
- 60.Форма життя і зміст життя.
- 61.Спосіб життя особистості.
- 62.Особливості активності особистості. Життєві стратегії особистості.
- 63.Типологія особистості і стратегія життя.
- 64.Тип суспільства і соціальний тип характеру за Е.Фромом.
- 65.Творчість в житті особистості.
- 66.Особистість майбутнього.

Всі письмові завдання оформлюються на листах формату А-4

Приклад оформлення титульного аркуша

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет
Кафедра методики професійного навчання
Творче завдання
до практичного заняття №__
Тема « ____ »
Виконав (ла):
студент (ка) групи __
ПІБ
Перевірила:
ст.викладачка Гула Л.В.
Миколаїв
2025

Перелік рекомендованих літературних джерел та законодавчо-нормативних актів

Базова

1. Загальна психологія: Підручник для студентів вищ. навч. закладів /С.Д.Максименко, В.О.Соловієнко. – К.: МАУП, 2021. – 256с.

2. Загальна психологія: Навчальний посібник / О.Скрипченко, Л.Волинська, З.Огороднійчук та ін. – К.: А.П.Н., 2022. – 436 с.
3. Злобіна О. Г., Тихонович В О. Суспільна криза і життєві стратегії особистості. Київ: 2021. 237 с.
4. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К.: КНУ ім. Т.Шевченка, 2020. – 304 с.
5. Копець Л. В. Психологія особистості: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 460 с.
6. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. – К.: Вища школа, 2020. – 479 с.
7. М'ясоїд П.А. Задачі з курсу загальної психології. – К.: Вища школа, 2019. – 184 с.
8. Мітіна С.В. Психологія особистості: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 274 с.
9. Москалець В.П. Психологія особистості: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 262 с.
10. Основи психології / За ред. О.В.Киричука, В.А.Роменця. – К.: Либідь, 2022. 632 с.
11. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьконов Г.В. Практикум із загальної психології / За ред. Т.І.Пашукової. – К.: Знання, 2020. – 204 с.
12. Пачковський Ю.Ф. Соціологія і психологія: навч. посіб. Київ: Каравела, 2019. 760 с.
13. Психологія: Підручник / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А.Гончарук та ін. – К.: Либідь, 2019. – 558 с.
14. Психологія: Конспект лекцій для студентів / Мартинюк І.А., Полозенко О.В., Стахневич В.І. та ін. – К.: Вид. центр НАУ, 2019. – 80 с.
15. Столяренко О. Б. Психологія особистості: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
16. Фоменко І.А. Вікова практична психологія. Частина 1: конспект лекцій. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2007. 56 с.
17. Фрейд З. Вступ до психоаналізу. Нові висновки/пер. Таращук П. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2021. 552 с.

Додаткова

1. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2004. 400 с.
2. Іванченко А.В. Соціалізація і соціальне виховання: навч. посіб. Житомир: Полісся, 2006. 216 с.
3. Варій М.Й. Загальна психологія: підручник для студ. психол. і педагог. спеціальностей. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 968 с
4. Рибалка В.В. Теорії особистості у вітчизняній психології: навч. посіб. Київ: ІПППО АПН України, 2006. 530 с.
5. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas / пер. Р.Д.Обухів; наук. ред. пер. В.О.Васютинський. Київ: Знання-Прес, 2007. 510 с.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Рейтингова оцінка з дисципліни та схема поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота															Сума
Змістов-ний модуль №1		Змістовий модуль № 2									Змістовий модуль №3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	60-100
4-6	4-8	4-6	4-6	4-6	4-6	4-6	4-6	4-6	4-6	4-10	4-6	4-6	4-6	4-10	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку

діяльності		
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Список використаної літератури:

1. Буняк Н. А. Загальна психологія : лекції. Тернопіль : Вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 300 с.
2. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 388 с.
3. Загальна психологія. Теоретико-методологічні основи науки : навч. посіб. / О. В. Ловка та ін. ; за заг. ред. О. В. Ловкої. Київ : КНЕУ, 2019. 392 с.
4. Колобич О. П. Загальна психологія : навч.-метод. посіб. Львів : Растр-7, 2018. 172 с.
5. Литвинчук О. В. Психологія : навч. посіб. Житомир : ЖДТУ, 2017. 261 с.
6. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2020. 256 с.
7. Москалець В. П. Загальна психологія : підруч. Київ : Ліра-К, 2020. 564 с.
8. Мітіна С. В. Психологія особистості: навч.-метод. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 274 с.
9. Москалець В. П. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 262 с.
10. Панчук Н. П. Порівняльна психологія : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2019. 206 с.
11. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник : навч. посіб. Київ : Каравела, 2020. 418 с.
12. Резван О. О., Моргунова Н. С., Кір'янова О. В. Практикум із психології : навч. посіб. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 157 с.
13. Савчин М. В. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 344 с.

Навчальне видання

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Методичні рекомендації

Укладач: **Горбунова** Каріне Маркарівна

Гула Лариса Вікторівна

Формат 60 x 84 1/16. Умовн. друк. арк. 2,6.

Тираж 20 прим. Зам. №.....

Надруковано у видавничому відділі

Миколаївського національного аграрного університету.

54010 м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490

від 20.02.2013р.